

Globální oteplování – výmysl nebo realita?

Pokud někdo tvrdí, že globální oteplování nebo globální změna klimatu neexistuje, tak jen proto, že chce být zajímavý a sám dobře ví, že to není pravda. Existuje však u nás docela velká skupina lidí, kteří si myslí, že na změnách klimatu se nijak nepodílí člověk. A snaží se přesvědčovat své okolí, že není tedy nutno omezovat například emise skleníkových plynů. Mají pro to zvláštní argumenty, které lze těžko chápat. Hovoří například o svobodě člověka znečišťovat životní prostředí a zapominají na svobodu člověka žít ve zdravém prostředí. Kupodivu to jsou většinou vzdělaní lidé, kteří odmítají přijmout i ty nejzákladnější informace a klimatologové už unavuje je neustále přesvědčovat o tom, že je Země kulatá. Existují totiž jednoduchá fakta, která by měla přesvědčit každého. Skleníkové plyny „ohřívají“ zemskou atmosféru globálně o 33 °C. Člověk emituje do atmosféry cca 40 Gt CO₂ ročně. Za posledních 200 let se koncentrace CO₂ zvýšila o 45 %. A CO₂ se na celkovém skleníkovém efektu podílí cca 15 %. Myslím, že je to jasné i průměrně vzdělanému maturantovi. Zatímco u nás neustále diskutujeme o tom, zda se vůbec s klimatem něco děje, ve světě hledají řešení.

I u nás v posledních letech zaznamenáváme častější výskyt extrémního počasí a jeho větší rozkolísanost. Jsme ve střední Evropě, kde se extrémy v počasí vyskytovaly vždy a nemělo by nás to nijak překvapovat. Povodně, přívalové srážky, vichřice, horké vlny a sucha. Tyto události najdeme v našich historických záznamech téměř v každém desetiletí. V posledních letech však téměř každý rok. Nepředpokládáme, že by se v dalších letech a desetiletích mělo u nás počasí zklidnit. Extrémy budou pokračovat. Stále naléhavěji se však ukazuje, že velkým problémem u nás bude voda. Postupně narůstající teplota znamená vyšší výpar, což při stejných srážkách znamená nedostatek vody v krajině.

S mírným zjednodušením můžeme vidět, že globální klimatická politika má ve své historii dva nejznámější výstupy - Kjótský protokol a Pařížskou dohodu. Kjótský protokol se týkal jen několika vybraných zemí a nemohl tedy mít globální dopad na klima. Několik let trvalo, než se připravil, několik let než se ratifikoval a mezi tím se ukázalo, že je na světě jiná skupina zemí, kterou Kjótský protokol nijak neomezoval, a tyto země protokolem snížené emise bohatě doplnily. Pařížská dohoda by měla být jiná. Týká se všech zemí, které ji ratifikují. Všechny by měly přijmout závazky, které se budou pravidelně kontrolovat. A měl by existovat zdroj financí pro rozvojové země, který jim pomůže tyto závazky plnit. Jestli bude tato politika účinná nebo ne se nepozná na globální teplotě v roce X. Úspěchem bude, když se začnou globální emise skleníkových plynů rychle a dlouhodobě snižovat a necháme tak přírodu, ať si globální teplotu atmosféry a podnebí vytváří co možná nejpřirozeněji. Česká republika své závazky dané Kjótským protokolem splnila. Hlavně tím, že došlo po roce 1989 k masívní restrukturalizaci průmyslu. Pařížskou dohodu jsme ratifikovali a je na nás, abychom ji začali naplňovat.

Změna klimatu je globální a zasahuje každý kontinent a každý oceán. Člověku je dána jedna velmi nepříjemná vlastnost, že podceňuje nebezpečí, dokud ho nevidí, nebo dokud se ho přímo nedotýká. Dlouhodobě tak podceňujeme změny v Arktidě, protože tam trvale žije jen minimální množství lidí. A přitom se v Arktidě zmenšuje plocha i mocnost plovoucího ledu a tyto změny významně ovlivňují formování tlakových útvarů nad severní polokoulí a dotýkají se tak miliónů lidí. Nechceme vidět mírné oteplování a okyselování oceánů, protože si neuvědomujeme, že oceán funguje jako stabilizátor počasí na celé planetě a jeho změny se dotýkají každého z nás. Změna klimatu se však týká i oblastí, kde žijí milióny lidí a kde její projevy zodpovědní dlouhodobě podceňují. Například země Blízkého východu, kde nezvládli včas reagovat na několikaleté sucho. To platí například pro

Sýrii. Sucho vzalo zemědělcům obživu, tak se přesunuli do měst a výsledkem jsou občanské nepokoje, války a migrace. Velké části Subsaharské Afriky se dlouhodobě potýkají s nedostatkem vody, přičemž zde protékají jedny z největších světových veletoků, jako je Nil nebo Kongo. Populační exploze, rostoucí chudoba, nedostupnost zdravotní péče jsou problémy, které svět vidí, ale neřeší. Změna klimatu celou situaci dále zhoršuje a ekonomická migrace je logickým a očekávatelným důsledkem.

Všechny scénáře změny klimatu ukazují, že se ve střední Evropě bude postupně zvyšovat teplota a množství srážek bude dlouhodobě kolísat kolem aktuálního průměru. Některé scénáře jsou extrémnější a ukazují, že by se „rok 2015“ mohl kolem roku 2050 stát normou (vzpomeňme na mnohaměsíční sucho nebo několikadenní horkou vlnu s teplotami nad 38 °C). Česká republika je však svou polohou na střeše Evropy předurčena k tomu, aby se dobře starala o vodu, která u nás naprší. Jsme na tom závislí nejen my, ale i státy dále po toku Labe, Odry nebo Dunaje. Proto je „boj se suchem“ tak důležitá část našich aktivit, stejně jako „boj s povodní“. Tyto „boje“ mají dvě části – zprvu snaha tyto situace co nejlépe zvládat, když už nastanou a zadruhé jim zamezovat nebo zmírňovat jejich průběh v předstihu.

Pokud jde o ochranu klimatu, tak neúčinnější je snižování emisí skleníkových plynů, to se týká hlavně energetiky, dopravy a stavebnictví. Jsou to ale i změny ve využívání půdy, což je zase věc zemědělství, lesnictví a znovu stavebnictví. Nejde však jen o velká sektorová opatření. V každé domácnosti spotřebováváme energii, každý cestujeme a každý tedy můžeme smysluplně snížit svou spotřebu. Ochrana před dopady změn zahrnuje široké spektrum různých opatření závislých na možnostech států i jednotlivců. Obecně však platí, že v bohatších oblastech si obyvatelstvo s dopady poradí lépe. Přitom úroveň připravenosti v jednotlivých zemích periodicky kolísá vždy podle vládnoucí politické reprezentace. Nejhorší jsou státy s politikou „odezdikezdi“, protože to sebou přináší vždy extrémní odpor u velké části obyvatel. Například bezbřehý optimismus „Obamovy Ameriky“ vychoval extrémní odpor Trumpovy administrativy. Řekl bych, že hodně extrémní přístup ke klimatické politice jsme mohli zaznamenat i ve Velké Británii za premiéra Camerona. Projevoval se i tlakem na snižování uhlíkové stopy každého jednotlivce, čímž přispěl k přesvědčení řady tamějších obyvatel o „škodlivosti Evropy“. Ideální je zlatá střední cesta, kterou se snaží jít Česko. Na jedné straně plníme své závazky, spolupracujeme se světem a dlouhodobě pracujeme na adaptačních opatřeních a zároveň se u nás postupně zmenšuje podíl a hlasitost klimatických extrémistů, kteří považují člověkem způsobenou změnu klimatu za nesmysl nebo naopak by nás nejraději všechny vrátili zpět do jeskyní.

Můžeme spekulovat nad tím, jestli jsou horší horké vlny, povodně nebo sucha. Ale nejdůležitější je schopnost obyvatel tyto extrémy zvládat. Každý stát je zodpovědný za bezpečnost svých obyvatel. Několikadenní horká vlna ve střední Evropě je sice nepříjemná, ale umíme se s tím vyrovnat. V oblastech s nedostatkem pitné vody je pro hladovějící obyvatelstvo horko bez přímé pomoci státu problém. Každý stát by měl vědět, které projevy změny klimatu jsou a budou pro jeho obyvatelé nezvladatelné a průběžně se na tyto situace připravovat. Nechceme si připustit, že v tomto rozsahu a s takto značným počtem zasažených obyvatel jsme se ještě nesetkali. Jistě, člověk zvládl i větší změny klimatu, než je ta aktuální. Například střídání dob ledových a meziledových. Ale je nutné se vždy dívat na problémy ve všech souvislostech. Tyto změny byly pomalejší, a když končila poslední doba ledová, byly na Zemi necelé čtyři milióny obyvatel. Problémy se tehdy řešily zásadně migrací, což dnes není možné.